

ACTUALITATEA BISERICESCĂ ȘI ECUMENICĂ CHURCH AND ECUMENICAL NEWS

Despre „Declarația de la Marrakesh” Ianuarie 2016

În perioada 25-27 ianuarie 2016, 250 de învățați musulmani din toată lumea s-au întrunit la Marrakesh, Maroc, într-o conferință cu titlul „Minoritățile religioase în țările musulmane: Cadrul legal și o chemare la acțiune”, sub patronajul Maiestății Sale, Regele Mahomed al VI-lea al Marocului. Partenerii organizatori au fost Ministerul Dotării și al Afacerilor Islamice al Regatului Marocului și Forumul pentru Promovarea Păcii în Societățile Musulmane cu sediul în Emiratele Arabe Unite. Rezultatul a fost declarația numită „de la Marrakesh”¹, pe care ne-am gândit să o publicăm în traducere românească mai jos. Declarația de la Marrakesh este așadar o inițiativă sunnită venită din partea Marocului și a Emiratelor Arabe Unite, implicate la nivele diferite: în cazul Marocului, cel mai înalt nivel, iar în cazul Emiratelor Arabe Unite, la nivelul unui forum.

În lume există la ora actuală aproape 50 de state cu populație majoritar musulmană, cele mai multe fiind de confesiune sunnită, iar unele de confesiune șiiită (Iran, Bahrain, Azerbaijan). În aceste țări, musulmanii trăiesc în mod tradițional alături de cele mai diferite minorități religioase. În Orientul Mijlociu și Africa de Nord minoritățile sunt în primul rând creștine, dar alături de musulmani trăiesc, în situație de minoritate, hinduși și budiști (de exemplu în Indonezia, Malaezia, sau Brunei), confucianiști și taoiști (de exemplu în Malaezia), chiar zoroastrieni și yazidiți (Iran și Irak). În ultimele decenii, în țările majoritar musulmane din zona Golfului Persic au venit să trăiască, datorită dezvoltării economice extrem de rapide cauzate în primul rând de descoperirea zăcămintelor de țiței, numeroși europeni, asiatici și africani de cele mai diferite religii sau agnostici.

Declarația de la Marrakesh, așa cum arată și titlul conferinței care a produs-o, enunță mai întâi baza legală a acestei conviețuiri, din perspectivă musulmană, iar în final face o chemare la acțiune. Lipsește cu totul o descriere a situației minorităților religioase în țările musulmane. Acestea nu sunt nici măcar amintite

¹ Vezi <http://www.marrakeshdeclaration.org/>

cu numele lor. Declarația începe direct cu constatarea că condițiile din unele părți ale lumii musulmane „s-au deteriorat în mod periculos datorită folosirii violenței și luptei armate ca un instrument pentru reglementarea conflictelor și impunerea propriului punct de vedere.” Această situație a slăbit autoritatea guvernelor legitime și a permis „unor grupuri criminale să emită edicte atribuite Islamului” în detrimentul întregii populații care locuiește în respectivele regiuni, deci inclusiv în detrimentul musulmanilor. Avem de-a face aici cu o aluzie evidentă la organizația teroristă Statul Islamic, care, din câte știm, este singura de acest gen care acționează cu precădere în teritorii cu majoritate musulmană (Irak și Siria, dar și Libia, și Afganistan). De asemenea, se amintește faptul că reprezentanți ai acestor organizații criminale emit edicte (în arabă fatwā) în numele islamului fără a avea autoritatea necesară. Este cunoscut faptul că Abu Bakr al-Baghdadi, liderul Statului Islamic, a declarat la 29 iunie 2014 formarea unui califat global și i-a chemat pe toți musulmanii din lume să-l susțină. Această chemare la fondarea unui califat care funcționează după sharia (principiile religiei islamice impuse ca lege de stat) a creat numeroase controverse în rândurile musulmanilor din întreaga lume și a înrăutățit relațiile acestora cu alte comunități religioase, indiferent dacă trăiesc în situație de minoritate sau majoritate.

„Charta Medinei” sau „Charta de la Medina”, cunoscută și sub numele de „Constituția de la Medina”, de la a cărei emiterie se împlinesc 1400 de ani și la care „Declarația de la Marrakesh” face trimitere de mai multe ori, a fost scrisă de profetul Mahomed, întemeietorul islamului, la scurtă vreme după ce a ajuns la Medina, în anul 622 d. Hr., unde fugise de la Mecca. Charta Medinei reglementează relațiile dintre noul grup al lui Mahomed, care tocmai sosise la Medina și care acceptaseră deja islamul, și triburile locale. Într-adevăr, această chartă promovează un anumit gen de libertate religioasă. „Declarația de la Marrakesh” afirmă angajamentul ferm al semnatărilor față de principiile „Chartei de la Medina”. În text sunt amintite doar câteva: libertatea de mișcare, dreptul la proprietate, solidaritatea și apărarea comună, dreptate și egalitate înaintea legii pentru toți. Mai mult, semnatarii afirmă că „Declarația Universală a Drepturilor Omului” și „Charta Națiunilor Unite” ar fi „în armonie” cu „Charta de la Medina”. De asemenea aceasta este caracterizată ca oferind un „cadru potrivit” pentru constituțiile naționale din țări cu majoritate musulmană. Reținem aici două aspecte: (1) se pare că această Chartă de la Medina este propusă ca document de bază pentru formularea unor principii constituționale pentru țările majoritar musulmane, posibil și ca alternativă sau substitut pentru sharia; și (2) avem de-a face cu o afirmare a armoniei dintre „Charta de la Medina” și documente fundamentale pentru relațiile internaționale și, prin urmare, cu o invitație adresată mediilor religioase, politice, sociale și academice de a confrunța aceste documente.

Se afirmă necesitatea de a se trece dincolo de simpla toleranță și respect mutuale dintre musulmani, ca majoritari, și restul minorităților religioase, astfel încât drepturile și libertățile tuturor să fie protejate, iar coerciția, prejudecata și aroganța să fie evitate.

Ultima parte a „Declarației de la Marrakesh” cuprinde o serie de apeluri (în număr de șase), după cum urmează:

– Către învățații musulmani spre a dezvolta o „jurisprudență” a conceptului de cetățenie care să aibă în vedere toate grupurile religioase (specificația „religioase” lipsește din text, dar se subînțelege). Această jurisprudență ar trebui să fie înrădăcinată în tradiția și principiile islamice, dar să aibă în vedere și „schimbările globale”. Ne întrebăm dacă avem aici de-a face cu o recunoaștere indirectă a faptului că la ora actuală jurisprudența conceptului de cetățenie din țările majoritar musulmane (sau măcar în unele dintre ele) are prea puțin în vedere minoritățile religioase sau nu le are în vedere deloc?

– Către instituțiile musulmane, să analizeze în mod curajos curriculum-urile educaționale, spre a evita instigarea prin intermediul lor la agresiune și extremism. Avem aici de-a face cu o recunoaștere a unei stări de fapt, anume că unele instituții musulmane, care pot fi moschei, fundații, centre culturale, universități, școli de formare a clerului musulman etc., promovează, pe diferite căi, instigare la agresiune contra altor religii. Întrucât în islam nu există o autoritate centrală, nici măcar la nivelul diferitelor confesiuni, în numele acestuia se promovează tot felul de idei, unele extremiste. Internetul este plin de astfel de exemple.

– Către politicieni și „factorii de decizie” pentru a urma „pașii politici și legali necesari pentru stabilirea unei relații contractuale constituționale între cetățeni” și pentru susținerea altor inițiative menite să întărească relațiile dintre diferitele grupuri religioase din lumea musulmană.

– Către membrii proeminenți ai societăților majoritar musulmane (academică, artistică, creativă în general) și către societatea civilă pentru a forma o „mișcare mai largă” pentru „tratarea justă” a minorităților religioase, stimularea conștiinței colective cu privire la drepturile acestora și pentru colaborarea largă a mai multor factori care pot asigura succesul în acest efort. Se pune întrebarea dacă în toate țările majoritar musulmane există cu adevărat ceea ce noi în Europa înțelegem prin „societatea civilă”?

– Către diferitele grupuri religioase, spre a aborda „starea mutuală de amnezie selectivă care blochează” amintirea exemplelor pozitive de conviețuire din trecut. Într-adevăr, există exemple pozitive de conviețuire din trecut, dar care au fost uitate datorită creșterii extremismului în timpurile noastre. Această realitate este exprimată cu ajutorul unei expresii care sună foarte dur în urechile unui vest-european: „stare mutuală de amnezie colectivă”. Cel puțin se afirmă că aceas-

ta este mutuală, adică se pare că afectează atât majoritatea musulmană, cât și minoritățile formate din membrii altor religii. Pentru istorici, modul în care este formulat în această declarație apelul la reînvierea tradițiilor de bună conviețuire prin „reconstruirea trecutului” arată că în lumea musulmană este larg răspândită percepția că studiul istoric are un rol educativ: „facem apel la ei (grupurile religioase la nivel național) să reconstruiască trecutul prin reînvierea acestei tradiții a convivialității și restaurarea încrederii comune care a fost erodată de extremiști prin folosirea de acte de teroare și agresiune”;

- Către reprezentanții diferitelor „religii, secte și denominațiuni” să „confrunte toate formele de bigotism religios, subapreciere și degenerare a ceea ce oamenii consideră sfânt, precum și discursul care promovează ură și bigotism”. Probabil că prin „secte” se înțelege aici sensul vechi al acestui cuvânt în limba engleză, adică grupări religioase mici și/sau marginale. Se are în vedere faptul, real de multe ori, că minoritățile religioase, inclusiv cele din lumea islamică, pot promova bigotismul religios și disprețul față de ceea ce alții – în astfel de cazuri majoritatea – consideră ca aparținând sferei sacralului. Putem intui aici un îndemn indirect adresat minorităților religioase, să se ferească de inițierea oricăror acte care, pretins artistice sau făcute în numele libertății de exprimare, pot fi percepute ca blasfemiatoare de către musulmani.

Finalul cuprinde o „afirmație”, anume că este „oneros” să se folosească religia (musulmană, se înțelege) pentru a agresa drepturile minorităților religioase.

Rămâne de văzut cum anume va fi primită această declarație de către lumea musulmană și dacă aceasta va schimba cu ceva situația minorităților religioase care trăiesc într-o majoritate musulmană. De asemenea, este de așteptat ca „Declarația de la Marrakesh” să fie dezbătută în mediile politice, culturale și academice din întreaga lume.

Pr. Prof. Dr. Aurel PAVEL
Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA